

Poročilo s strokovnega srečanja Dnevi psihologov 2017

Anja Podlesek^{1*} in Mojca Juriševič²

¹Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

²Oddelek za temeljni pedagoški študij, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Report from the conference Days of Psychologists 2017

Anja Podlesek^{1*} and Mojca Juriševič²

¹Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

²Department of Educational Studies, Faculty of Education, University of Ljubljana, Slovenia

Ključne besede: psihološka dejavnost, standardi psihološkega dela, zakonodaja, supervizirana praksa, poročila, konference

Keywords: psychological practice, professional standards for psychologists, legislation, supervised practice, reports, conferences

V četrtek, 12. oktobra 2017, je od 9. do 17. ure v prostorih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, Območna služba Ljubljana, potekalo strokovno srečanje Dnevi psihologov 2017. Kot vsako leto jih je tudi tokrat organiziralo Društvo psihologov Slovenije (DPS). Tokratno srečanje je potekalo pod naslovom “Zagotavljanje standardov psihološkega dela kot prispevek k zdravi družbi”. Standardi psihološkega dela namreč prispevajo k identiteti psihologov, po drugi strani pa naslov srečanja poudarja, da je psihologija primarno v funkciji zagotavljanja duševnega zdravja, in sicer toliko bolj, kolikor je notranje koherentna, tako strokovno kot tudi pravno in zakonodajno.

Na srečanju smo osvetlili različne vidike, ki predstavljajo temelje za doseganje in ohranjanje kakovosti psihološkega dela. V tednu, ko so po Sloveniji potekale različne dejavnosti ob Svetovnem dnevu duševnega zdravja, 10. oktobru, je bil premislek o standardih našega dela še toliko bolj smiseln. Poleg tega smo na srečanju izpostavili še neurejen status psihološke dejavnosti v smislu pobud in dela na sprejemu Zakona o psihološki dejavnosti. V zaključku je srečanje ponudilo tudi odsev trenutnega stanja (kje smo in kaj zmoremo) ter premislek o viziji, naših ciljih in možnostih, pa tudi o realnih priložnostih, ki jih kot psihološka znanost in stroka imamo v nacionalnem kontekstu in širše.

Program je bil pester in intenziven, vsebinsko razdeljen na štiri širše sklope, ki so se med seboj vsebinsko smiselno prepletali. Posvetili smo se: (i) izbranim poudarkom zadnjega osnutka Zakona o psihološki dejavnosti, (ii) kompetencam psihologov, ki so jih člani Društva psihologov Slovenije v zadnjem letu po sekcijah poskušali opredeliti v smislu osnove za razvoj standardov dela, (iii) predstavitvi in razpravi o pravnih in drugih pomembnih vidikih oblikovanja in delovanja prihodnje psihološke zbornice ter predstavitvi hrvaške izkušnje z delovanjem njihove zbornice in (iv) pomembnemu vidiku razvijanja kompetenc v obliki supervizirane prakse naših mladih kolegov – psihologov začetnikov – na osnovi prvih domačih izkušenj ter izkušenj od drugod po Evropi.

*Naslov/Address: izr. prof. dr. Anja Podlesek, Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, e-mail: anja.podlesek@ff.uni-lj.si

Kaj prinaša Zakon o psihološki dejavnosti?

Po uvodnem pozdravu Anite Kovačik v imenu gostitelja srečanja ZRSZ je Marko Vrtovec, predsednik DPS, predstavil zgodovino razvoja osnutka Zakona o psihološki dejavnosti (v nadaljevanju ZPD). Podal je utemeljitve, iz katerih izhaja potreba po ZPD, predstavil je cilje ZPD ter opozoril na probleme, ki izhajajo iz obstoječe nereguliranosti psihološke dejavnosti. Pojasnil je, kako te probleme naslavlja osnutek ZPD ter kakšno je trenutno stanje v zvezi z njegovo vsebino in sprejemanjem zakona. Povedal je, da je DPS s strokovno razpravo o osnutku tega zakona začelo že v letu 1991, vendar zakona zaradi različnih razlogov še danes nimamo in tako ostajamo med redkimi evropskimi državami, ki psihološke dejavnosti nimajo ustrezno urejene. Med razlogi, ki so do zdaj ovirali sprejem zakona, bi kot prevladujoče lahko šteli najprej raznolikost pogledov in interesov posameznih področij znotraj stroke, poleg tega pa tudi nezainteresiranost posameznih ministrstev, da bi pod svoje okrilje sprejeli zakon, ki je sicer izrazito medresorske narave, in mnenje pristojnih oblasti, da je psihološka dejavnost zadovoljivo regulirana v okviru obstoječe zakonodaje. Kljub temu nam vsakodnevno izvajanje psiholoških dejavnosti kaže, da ZPD neizogibno potrebujemo. Iz nereguliranosti psihološke dejavnosti namreč izhajajo številne prepoznane težave: (i) uporabniki psiholoških storitev niso primerno zaščiteni, (ii) status, delovne naloge, pristojnosti in odgovornosti psihologov niso opredeljene in razmejene od tistih, ki veljajo za druge strokovne profile, (iii) neopredeljenost standardov za izvajanje posameznih vidikov psihološke dejavnosti omogoča manj kompetentno izvajanje psihološkega dela, nespoštovanje etičnih načel psihološke stroke in neodgovornost v primeru kršitev. Do določene mere je pri nas urejen položaj psihologov v zdravstvu, šolstvu in na področju socialnega varstva, na ostalih področjih pa ne. Osnovni cilj zakona je zato celostna ureditev psihološkega dela na vseh področjih, posebej na tistih, ki jih področna zakonodaja ne pokriva. Temeljni razlog za zakonsko ureditev psihološke dejavnosti je potreba po zaščiti uporabnikov psiholoških storitev. Zakon bo definiral, kaj je psihološka dejavnost, kdo je psiholog in kdo lahko opravlja psihološko dejavnost. Opredelil bo standarde psihološkega dela ter zaščitil specifična psihološka orodja, npr. sredstva za psihološko ocenjevanje, katerih nestrokovna uporaba lahko pripelje do neugodnih posledic tako za uporabnika kot psihološko stroko nasploh. Zakon bo omogočil vzpostavitev Zbornice psihologov Slovenije, ki bo bdela nad kakovostjo izvajanja psiholoških storitev.

Anja Podlesek, članica ožje delovne skupine, ki je v zadnjih dveh letih posodabljala osnutek ZPD, je predstavila pomembne poudarke zadnjega osnutka zakona. Osnovno izhodišče za delo delovne skupine v zadnjem obdobju je bilo, naj bo zakon splošen in kratek ter naj pokriva vse psihologe in vsa področja psihološkega dela na enak način. Podrobnosti naj urejajo različni pravilniki, ki so zakonu podredni akti. Cilj pri nadaljnji pripravi osnutka ZPD je njegovo usklajevanje z obstoječo zakonodajo.

Med pomembnimi poudarki je bilo izpostavljeno, da ZPD za opravljanje poklica psihologa po vpeljavi bolonjske reforme zahteva naziv *magister psihologije* ali zbranih 300

kreditnih točk s področja psihologije. S tem uvaja reguliranje pridobitve naziva, ki je bilo do sedaj prepuščeno posameznim študijskim programom, in preprečuje, da bi do naziva pripeljale neustrezne kombinacije prvostopenjskih in drugostopenjskih študijskih programov. Za pridobitev licence za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti je poleg ustreznega naziva potrebna tudi uspešno opravljena enoletna supervizirana praksa. V času opravljanja supervizirane prakse ima psiholog pripravnik poseben status. ZPD opredeljuje, kdo je lahko supervizor. Opredeljuje tudi, da se za del supervizirane prakse smiselno prizna pripravniško obdobje. Zbornica psihologov s pristojnimi ministrstvi sodeluje pri izvajanju strokovnih izpitov. Po pridobitvi osnovne licence se lahko posamezni psihologi specializirajo na različnih področjih. Minimalne kriterije specialističnega usposabljanja določi Zbornica. Licence so veljavne sedem let. Po preteku tega obdobja je treba licenco obnoviti, pri čemer mora psiholog dokazati, da izpolnjuje kriterije za obnovo licence (npr. da se je v zadnjem obdobju stalno strokovno izpopolnjeval).

ZPD nadalje določa pogoje za opravljanje psihološke dejavnosti. Izpostavljena je avtonomnost izbire pristopov, metod in sredstev pri delu, ki pa mora biti podprto z znanstvenimi dokazi in slediti načelom psihološke etike. Delodajalec mora psihologa in sebe zavarovati za morebitno odgovornost za škodo, ki bi lahko nastala pri psihologovem delu. Prav tako mora vzpostaviti ustrezne pogoje za varovanje psihološkega arhiva. Psiholog mora redno sodelovati v superviziji ali interviziji, saj je šele s tem lahko omogočena najvišja kvaliteta psiholoških storitev. Delodajalec mu mora omogočiti supervizijo ali intervizijo v predvidenem obsegu, prav tako mu mora omogočiti vključevanje v dejavnosti stalnega strokovnega razvoja. Za izvajanje psihološke dejavnosti sta potrebna ustrezen prostor in oprema. Zbornica vodi seznam zaščitenih sredstev za psihološko ocenjevanje in skrbi za evalvacijo teh sredstev ter s tem daje temelje njihovi kakovostni uporabi. Nepooblaščen širjenje ali uporaba sredstev za psihološko ocenjevanje sta kazniva. ZPD eksplicitno našteje pravice uporabnikov psiholoških storitev. Predvideva tudi, da bo zasebno prakso psihologov urejal poseben pravilnik, kar bo omogočilo večjo fleksibilnost urejanja tega področja.

ZPD nadalje določa organizacijo in način delovanja Zbornice psihologov Slovenije. Članstvo v zbornici opredeli kot prostovoljno ter navede pravice in obveznosti članov zbornice, njene organe, načela njihove sestave in pristojnosti na posameznem področju dela, različne akte zbornice, registre, ki jih vodi, in njene naloge, med drugim tudi naloge na podlagi javnih pooblastil. Predviden je institut zagovorništva za psihologe ter skrb za interese psihologov na področju njihovega dela. ZPD vključuje tudi določbe o nadzoru nad opravljanjem psihološke dejavnosti (npr. o upravnem nadzoru, strokovnem nadzoru s svetovanjem) in kazenske določbe.

V primeru sprejema ZPD bi bilo treba nato najpozneje v šestih mesecih ustanoviti zbornico, sprejeti njen statut ter najpomembnejše pravilnike, zato je treba že pred tem začeti s pripravo teh dokumentov.

Standardi psihološkega dela – opredelitev kompetenc psihologov

Četudi ZPD v kratkem ne bi bil sprejet, to ne pomeni, da ni potrebno ves čas skrbeti za naše kompetentno delo in stalen strokovni razvoj. Ta skrb se lahko izraža v prostoru s sprejetim zakonom ali brez njega. Zato se DPS vzporedno z delom na sprejemu ZPD vseskozi ukvarja tudi s standardi psihološke dejavnosti. Društvene sekcije so v zadnjem letu opredelile ključne kompetence, ki jih mora imeti psiholog pri delu na posameznem strokovnem področju, kar bo v prihodnje podlaga za izdelavo kriterijev doseganja standardov dela.

Andreja Rihter, predsednica Sekcije psihologov v socialnem varstvu pri DPS, je predstavila, kako so se v sekciji lotili opredelitve kompetenc psihologov, ki delujejo na centrih za socialno delo. Izhajali so iz krovnega zakona na tem področju, Zakona o socialnem varstvu, in še 40 drugih zakonov, ki urejajo delovanje na tem področju in nalagajo psihologom v socialnem varstvu naloge, kot so: naloge izvajanja javnih pooblastil, izvajanje socialnovarstvenih storitev (npr. psihološke prve pomoči, nudenje posebne pomoči otrokom, družinam, v socialnovarstvenih zavodih, domovih za starejše občane, osebam s posebnimi potrebami, delavcem v podjetjih), izvajanje socialne preventive (npr. razvoj različnih preventivnih programov, vzpostavljanje skupin za samopomoč). Pri opredeljevanju kompetenc za delo na tem področju je ključno imeti v mislih populacije, s katerimi se ukvarja psiholog v socialnem varstvu. Večinoma gre za ranljive skupine (skupine z nizkim socialno-ekonomskim statusom, nizkim izobrazbenim statusom, skupine, v katerih so prisotne odvisnosti, nasilje, nižje intelektualne zmožnosti, tudi osebnostne motnje). Za psihologe so zato na tem področju zaželeni dodatna znanja, vendar ta pogosto niso ustrezno ovrednotena pri plači. Zadnje čase predstavlja težavo pri opredeljevanju in razmejitvi kompetenc psihologa tudi vstop profila biopsihologov s 6. stopnjo izobrazbe na področje socialnovarstvenega dela. Psihologi, ki delujejo na področju socialnega varstva, kot svoje močne točke ocenjujejo kompetence postavljanja ciljev, analize potreb, ocenjevanja posameznikov, okolja, organizacije in razmer, intervencije, predvsem njihovo načrtovanje, in podajanje povratnih informacij (povzemanje, pojasnjevanje, prognozo). Področje dela, ki se odpira, je novo področje sodnega izvedeništva, tj. področje priprave psiholoških poročil pri zaščiti otrok. Kot svoje šibkeje razvito področje zaznavajo razvoj novih oblik dela (razvoj eksperimentalnih, razvojnih programov, razvoj skupin za samopomoč). V sekciji so razpravljali tudi o tem, kaj jim pomaga oz. manjka pri njihovem delu. Ugotovili so, da jim Socialna zbornica Slovenije ne nudi dovolj specializiranih izobraževanj in potrebujejo več usposabljanja o specifičnih psiholoških temah. Tudi pri inšpekcijah bi želeli več upoštevanja psiholoških vidikov. Manjka jim supervizija, ki bi jo izvajali psihologi za psihologe. Prav bi jim prišla tudi zakonodaja, ki bi jih bolje podpirala pri sledenju psihološkim strokovnim načelom, in čim več zgledov oziroma dobre prakse iz tujine. Sekcija organizira veliko obiskov organizacij v tujini, da spoznajo njihove prakse dela. V razpravi je bilo tudi poudarjeno, da bi bilo za kakovost ponujenih storitev na področju socialnega varstva bolje, če bi organizacije,

namesto da v svojih razpisih iščejo strokovne delavce na področju socialnega varstva, mesta razpisovale za specifične strokovne profile (npr. psihologe), ki jih v določenem trenutku za izvedbo glavnih nalog najbolj potrebujejo.

Matic Kadliček, predsednik Sekcije za psihologijo dela in organizacije pri DPS, je predstavil, kako so se v sekciji februarja 2017 lotili eksplikacije kompetenc na tem področju. Najprej so določili ključne naloge psihologa v delovnih organizacijah in ciljne skupine, nato pa so opredelili kompetence, pri čemer so sledili kompetenčnemu modelu *EuroPsy*, ki se je izkazal za zelo koristnega. Med opredelitvijo kompetenc se jim je pojavilo vprašanje, kako bo prihodnja Zbornica psihologov Slovenije preverjala kompetence.

Tina Jeromen, članica Sekcije športnih psihologov pri DPS, je predstavila eksplikacijo kompetenc športnih psihologov, ki so že maja 2012 izdelali standarde na področju športne psihologije. K temu jih je spodbudilo dejstvo, da se dela športnega psihologa ni dalo enoznačno umestiti na katerokoli drugo področje psihološkega dela, poleg tega pa so na področju športne psihologije delo želeli opravljati drugi strokovni profili, ki nimajo kompetenc za opravljanje športnopsiholoških storitev. Sekcija je o standardih dela športnih psihologov pripravila knjižico, ki jo delijo trenerjem, športnikom in javnosti ter s tem ozaveščajo uporabnike o tem, kaj je športna psihologija ter kakšne storitve in standarde lahko pričakujejo pri športnem psihologu. Sekcija ugotavlja, da je postavljanje ciljev in preverjanje, ali so doseženi, ključno pri njihovem delu z uporabniki.

Nataša Fabjančič, Lidija Srša in Mojca Juriševič so predstavile rezultate dosedanjega dela Sekcije psihologov v vzgoji in izobraževanju pri opredeljevanju kompetenc na tem področju. Nataša Fabjančič je opozorila, da na področju dela v OŠ identiteta psihologa po razvidu dela ni jasna in da se v vseh dokumentih uporablja izraz *šolski svetovalni delavec*. Programske smernice za svetovalno delo v OŠ niso dovolj konkretne in ne zadostujejo ter ne pokrivajo vseh delovnih nalog psihologa. Poklicna orientacija je edina naloga, ki je normativno urejena in pripisana psihologu. Od leta 1990 se pojavlja upad števila šolskih psihologov, ta profil zamenjujejo drugi strokovni profili, pri psihologih pa se vse bolj pojavlja kombiniranje opravljanja šolskega svetovalnega dela in dodatne strokovne pomoči. Psihologi na tem področju imajo potrebo po tem, da bi bil v šolskem prostoru jasneje oblikovan profil šolskega psihologa, zato je opredelitev kompetenc šolskega psihologa in njihova razmejitev od kompetenc drugih strokovnih profilov še posebej pomembna. V sekciji so pripravili dokument z opisom nalog psihologa v vrtcu, osnovni in srednji šoli. Kompetence psihologov, ki delajo na področju visokošolskega izobraževanja, vidijo kot podobne kompetencam psihologov v srednjih šolah, pri čemer je več poudarka na področju raziskovanja in razvoja. Ker je kompetenčni model *EuroPsy* splošen in je kompetence težko eksplicirati, so v sekciji najprej razdelali naloge psihologa na področju vzgoje in izobraževanja, v naslednjem koraku pa nameravajo opredeliti kompetence, ki so potrebne za izpolnjevanje teh nalog. Pri izpisu delovnih nalog psihologov so se naslonili na anketne rezultate o nalogah in kompetencah psihologov na področju vzgoje in izobraževanja, ki so jo v tem letu izvedli znotraj sekcije, na hrvaški Pravilnik o

standardih dela psihologov v osnovnih in srednjih šolah, Programske smernice za svetovalno delo v srednji šoli ter na kompetenčni model *EuroPsy*. Slednji se jim zdi zelo koristen in bi po njihovem mnenju moral biti vsebinsko vključen v strokovni izpit, ki ga opravljajo psihologi na področju vzgoje in izobraževanja. Kot svoje močne točke med primarnimi kompetencami šolski psihologi vidijo ocenjevanje in evalvacijo, med usposobitvenimi pa vodenje evidenc, poklicne odnose in samorefleksijo.

V razpravi po skupinah, ki je sledila predstavltvam, je bilo izpostavljeno naslednje: (i) Potrebujemo sezname psihologov, ki delujejo na različnih področjih, saj nimamo podatka, koliko psihologov deluje v državi. (ii) Kompetence najlažje opredelimo na osnovi ključnih nalog psihologa na posameznem področju dela. Koristen pripomoček pri tem je kompetenčni model *EuroPsy*. (iii) Večina psihologov pri svojem delu za višjo kakovost potrebuje intervizijo. (iv) Na posameznih področjih psihologi potrebujejo tudi specialistična znanja, npr. znanja iz psihoterapije. (v) Potrebna bi bila jasna razmejitev med psihologijo, psihoterapijo in specializacijo iz klinične psihologije, saj gre nejasnost razmejitev v škodo tako psihologom kot tudi uporabnikom psiholoških storitev. Sivo cono predstavlja področje psihološkega svetovanja, saj lahko v tem hipu tako svetovanje izvaja kdorkoli in ne odgovarja za škodo, ki jo pri tem morebiti povzroči. Potrebne so razmejitve kompetenc posameznih profilov strokovnjakov, zato je treba najprej opredeliti kompetence psihologov na posameznih področjih dela. Za ustrezno razmejitve kompetenc pa je potrebna tudi ustrezna zakonodaja, ki bi postavila standarde dela za psihološko dejavnost in psihoterapijo kot njeno specialistično nadgradnjo, ki bi bila skladna z načeli Evropske zveze psiholoških združenj (EFPA) in bi zaščitila uporabnike ter izvajalce storitev.

Zbornica psihologov – hrvaške izkušnje

Hrvoje Gligora, dolgoletni predsednik Hrvaške psihološke zbornice (hrv. *Hrvatska psihološka komora*, v nadaljevanju HPK), je predstavil izkušnje z delovanjem HPK, ki je aktivna že zadnjih 14 let, odkar je bil na Hrvaškem sprejet Zakon o psihološki dejavnosti (hrv. *Zakon o psihološki djelatnosti*, v nadaljevanju ZPD-HRV), ki ga sedaj prvič spreminjajo. Poudaril je, da obstajajo različne oblike reguliranja stroke. Najstrožja oblika je licenciranje, tj. podeljevanje licenc za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti osebam, ki izpolnjujejo pogoje za tako delo. Certificiranje je manj stroga oblika reguliranja, saj certifikat, ki izkazuje kompetentnost za opravljanje določenih nalog, ni obvezen, označuje pa doseganje standardov in daje informacije o kompetencah ponudnika storitev. Najmanj stroga oblika reguliranja stroke je registriranje, kjer se izvajalci zgolj vpišejo v register na osnovi dokazov o strokovni usposobljenosti. Na Hrvaškem morajo vsi psihologi, ki želijo samostojno opravljati psihološko dejavnost (npr. tudi poučevati psihologijo na visokošolski ustanovi), pridobiti licenco za opravljanje psihološke dejavnosti in se obvezno včlaniti v zbornico. Zbornica se med drugim financira s članarinami. Trenutno vključuje več kot 3300 psihologov, od tega je 88 % žensk, četrtnina pa jih je mlajših od 30 let. Projekcija je, da bo na Hrvaškem do leta 2022 približno en psiholog na 1000 prebivalcev.

Po mnenju govornika je ustanovitev zbornice osnova samoregulacije stroke, ki predstavlja srednjo pot med državno regulacijo in regulacijo s strani trga. Država zbornici podeli javna pooblastila (delovanje zbornice je v javnem interesu), na osnovi katerih zbornica lahko sama izvaja naloge, ki so v javnem interesu (npr. podeljuje licence usposobljenim psihologom, vrši nadzor nad njihovim delom ipd.). Zbornica zagotavlja kakovost psihološkega dela. Poleg temeljnih aktov (ZPD-HRV, statuta zbornice in etičnega kodeksa) je HPK razvila številne pravilnike, ki opredeljujejo standarde psihološkega dela na različnih področjih dela, popis ustreznih sredstev za psihološko ocenjevanje, odredbo o usposobljenosti za uporabo testov, raznovrstne smernice. Prednosti HPK so v tem, da standarde dela (npr. kriterije za vstop v stroko in evalvacijo kompetenc, akreditacijo študijskih programov, kriterije stalnega strokovnega razvoja, strokovno etiko) določa stroka sama in ne država, prav tako je taka regulacija bolj fleksibilna in ekonomsko bolj učinkovita (na primer, nadzor se izvaja v okviru stroke in ne državnih aparatov).

Slišali smo o različnih sekcijah pri HPK, kriterijih stalnega strokovnega razvoja, o tem, kako poteka pripravištvu, o zaposlenih pri HPK, sodelovanju s Hrvaškim društvom psihologov (ki ohranja strokovno funkcijo, medtem ko ima zbornica bolj "administrativno" funkcijo), pa tudi o težavah, s katerimi se srečujejo v HPK. Denimo, pogosto člani zbornice nerealno pričakujejo, da bodo s članstvom pridobili možnost višje plače, prav tako pričakujejo, da bo zbornica opravljala vlogo zagovornika posameznika. Vendar pa je vloga HPK predvsem v zagovarjanju stroke kot celote (npr. pri pogajanjih o statusu psihologov v zdravstvu in določitvi spodnje meje cene dela, pri zagovarjanju pravic in standardov dela psihologov z zasebno prakso), oblikovanju strokovnih mnenj in vzpostavitvi osnovnih standardov dela. Govornik je poudaril, da je za konstruktivno podporo delovanju zbornice nujno, da se pravočasno razjasni morebitna razhajanja med pričakovanji članov zbornice in realnimi zmožnostmi in nalogami zbornice. Zbornica, ki bi omogočala promocijo stroke v javnosti, zagovorništvo posameznikov in lobiranje, bi za delovanje zahtevala več sredstev in zaposlitev ustreznih strokovnjakov. Naj na tem mestu navedemo primer Norveškega psihološkega združenja, ki opravlja vlogo take zbornice in zaposluje okrog 40 strokovnjakov različnih področij, ki skrbijo za različne naloge zbornice.

Supervizija in supervizirana praksa

DPS je z Norveškim psihološkim združenjem, univerzama v Ljubljani in Kopru ter ISA institutom sodelovalo v projektu SUPER PSIHOLOG pri razvoju sistema supervizirane prakse za psihologe začetnike, ki bo omogočil bolj sistematičen in kakovosten razvoj potrebnih kompetenc na začetku kariere. V okviru tega projekta je bila avgusta 2017 v Ljubljani organizirana tudi 1. mednarodna konferenca o supervizirani praksi psihologov. Sonja Bučar je povzela konferenčne predstavitve in pojasnila, kako supervizirana praksa poteka v različnih evropskih državah. Kultura supervizije in supervizirana praksa kot pogoj za pričetek opravljanja psihološke dejavnosti še nista prisotna v vseh državah in Slovenija ni edina država, v kateri je treba tako kulturo še vzpostaviti. V nekaterih državah supervizirana

praksa poteka v okviru študijskih programov in je sprotno povezovanje praktičnega dela s teoretičnimi osnovami ključen del programov, v drugih pa predstavlja leto pripravništva po zaključenem študiju in je poudarek večinoma na praktičnem delu, ponekod pa se mora pripravnik udeleževati dodatnih strokovnih usposabljanj. Nadzor nad izvajanjem supervizirane prakse v različnih državah poteka na različne načine in po različnih kriterijih. Ocenjevanje razvitih kompetenc psihologa začetnika ob zaključku enoletne supervizirane prakse se šele počasi uveljavlja. Kriteriji za mentorje supervizirane prakse so zelo različni, le v nekaj državah se za mentorje izvajajo posebna usposabljanja za vodenje supervizirane prakse, ki pa so tipično razmeroma kratka (do 30 ur). Izzivi razvoja supervizirane prakse psihologov v Evropi so tako predvsem: (i) zakonska ureditev psihološke dejavnosti in supervizirane prakse kot pogoja za vstop v stroko; (ii) opredelitev vsebine supervizirane prakse in načina supervizijskega dela, ki bosta zagotavljala kakovostno supervizirano prakso; (iii) razvoj (enotnega) sistema evalvacije in dokumentiranja supervizirane prakse; (iv) izvajanje kakovostnih programov usposabljanja za mentorje supervizirane prakse in zagotovitev zadostnega števila usposobljenih mentorjev; (v) vzpostavitev sistema evalvacije mentorjev; (vi) razvoj supervizijske kulture in promocija supervizirane prakse med psihologi, delodajalci in univerzami; (vii) razrešiti, ali/kako naj poteka plačevanje storitev supervizije in vzdrževanja celotnega sistema supervizirane prakse.

Julija Pelc in Anita Kovačik sta v nadaljevanju predstavili supervizijsko metodo reflektivnega tima. Z opazovanjem primera izvedbe reflektivnega tima so udeleženci spoznali prednosti vključevanja v supervizijo. Vlasta Zabukovec pa je zatem predstavila smernice za izvajanje supervizirane prakse, ki so nastale kot rezultat projekta SUPER PSIHOLOG in so dosegljive na spletni strani <http://superpsiholog.si/izvajanje-supervizirane-prakse/izvajanje-supervizirane-prakse-mentorji/>. V Smernicah mentorji supervizirane prakse in mentoriranci najdejo usmeritve, kako naj potekajo supervizirana praksa in mentorska srečanja, kakšen naj bo obseg mentorskih srečanj, njihova struktura, vsebina in oblika, kakšna so prostorska in časovna priporočila za izvedbo srečanj, kako naj mentoriranec pripravi gradiva za obravnavo na srečanjih, kako naj dokumentira srečanja itd. Podane so tudi usmeritve za izvajanje supervizije mentoriranja. Predstavljen je okvir za pripravo študentov in psihologov začetnikov na supervizirano prakso ter usposabljanje mentorjev supervizirane prakse in supervizorjev mentorjev. Opisan je sistem, ki naj podpira izvajanje supervizirane prakse (spletna platforma za dokumentiranje mentorskih srečanj, način financiranja sistema in promocija supervizirane prakse).

Pravni in drugi vidiki uspešnega delovanja strokovnih zbornic

V zadnjem delu srečanja so nam trije vabljeni gostje predstavili svoj pogled na reguliranje stroke. V okrogli mizi, ki jo je vodil predsednik DPS Marko Vrtovec, so sodelovali Matej Verbajs, vodja pravne službe Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij, Valerija Bužan, predsednica Skupščine Socialne zbornice Slovenije, in

Andrej Vojnovič, pravnik pri Zbornici zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zvezi strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Slednja sta predstavila svoji zbornici, njuna prizadevanja za ureditev strok in izkušnje ter poudarila pozitivne doprinose zbornice, kot so ureditev razmerij znotraj stroke in stroke z drugimi, izboljšanje položaja statusa stroke v družbi, dvig standardov izobraževanja, boljšo zaščito uporabnikov storitev in njihovih izvajalcev. Matej Verbajs je poudaril, da zakon s seboj ne prinese vedno le pozitivnih stvari. Zakonsko regulacijo dejavnosti je razmeroma težko doseči, saj zadnje čase obstaja težnja po “vitki” državi in po odpravi administrativnih ovir. Vsak nov zakon s seboj prinese večjo obremenitev državne uprave, nove organe, ki zahtevajo finančna sredstva, obremenitev nadzornih organov (npr. inšpekcijskih služb, prekrškovnih organov), večjo obremenitev in višje stroške za izvajalce dejavnosti, obveznost izobraževanj, certificiranja, licenciranja, vodenja evidenc in poročanja o delovanju zbornice, negativne vplive na gospodarstvo (tudi morebitno neloyalno konkurenco tistih izvajalcev, ki nimajo licence za izvajanje dejavnosti), nenazadnje lahko zakon celo nasprotuje katerim od zavez političnih strank na oblasti; velika težava, ki preprečuje sprejem ZPD, pa je tudi njegova medresorska narava. Treba je razmisliti, ali so omejitve, ki jih prinaša ZPD, sorazmerne in opravičujejo namen (npr., ali s takim zakonom kršimo prosti pretok storitev in delavcev v Evropski uniji, ali prihaja do monopolizacije, kaj zakon pomeni za psihologe kot samozaposlene osebe, ali se mladim onemogoča dostop do dela, ali obstaja zadosti kadra za uveljavitev določil zakona, npr. supervizirane prakse, ali so razviti programi specializacij in je rešen problem financiranja izobraževanja ter statusa oseb, ki so opravile dodatno usposabljanje, ipd.). Pogosto se pojavi tudi politizacija zakona (ko se politiki začnejo pogovarjati o skrivnih agendah podpornikov zakona namesto o dejanskih učinkih zakona). Navedene težave ali negativne posledice, ki bi lahko preprečevale sprejem zakona, je treba preseči s trdnimi strokovnimi argumenti, ki temeljijo na realnih podatkih. Zato je pri promociji osnutka ZPD potrebno opozarjati na število ljudi, ki potrebujejo psihološko pomoč, oceniti ekonomske posledice težav v duševnem zdravju in učinke sprejetja zakona, poskrbeti za ustrezno medijsko podporo zakonu, za transparentnost pri oblikovanju zakona in njegovi implementaciji, predvsem pa morajo biti za implementacijo zakona zagotovljena ustrezna finančna sredstva. Za dobro udeležanje ZPD bi morala imeti prihodnja Zbornica psihologov Slovenije javna pooblastila. Doseči bi morala reprezentativnost (vključevati in predstavljati bi morala vse psihologe) in razviti vlogo od ministrstev in trenutne politike neodvisnega avtonomnega strokovnega telesa.

Zaključek

Teme, ki smo jih obravnavali na Dnevih psihologov 2017, predstavljajo najgloblje temelje psihološkega dela. Že desetletja ugotavljamo, kako dobro bi bilo, če bi imeli ZPD, ne samo zato, ker bi se s tem lahko začelo reguliranje trga, ki je poplavljen z najrazličnejšo ponudbo dvomljive vrednosti, temveč tudi zato, ker bi tak zakon izpričeval zavedanje

psihologov, da je za zaščito klientov in njihovo največjo dobrobit ključno, da zagotovimo visoko kakovost naših storitev. Zakon bi dokazoval, da prevzemamo odgovornost za svoje delo, da se zavedamo omejitev svojih kompetenc in da smo zavezani etičnemu delovanju. Jasno bi pokazal načine, prek katerih psihološka stroka zagotavlja standarde kakovosti. Z jasnim položajem naše stroke bi se okrepila tudi naša poklicna identiteta in moč.

Letošnji Dnevi psihologov so omogočili strokovno izmenjavo mnenj, izzivov in pobud, ki podpirajo prizadevanja DPS za ureditev standardov psihološkega dela. Ocenjujemo, da je bil njihov namen dosežen, saj se je v okviru srečanja le še utrdilo prepričanje, da je regulacija stroke, pa naj si bo zunanja prek ZPD ali pa notranja prek dogovorov v stroki o standardih dela, nujna. Enako nujno je, da v tem prelomnem času za slovenske psihologe in slovensko psihologijo stopimo skupaj ter odgovorno uredimo temeljne probleme svoje stroke.